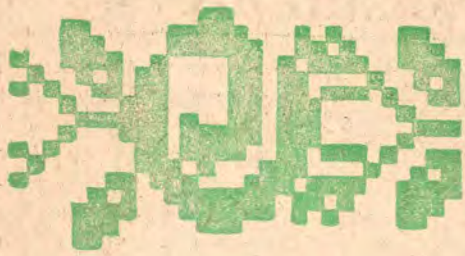
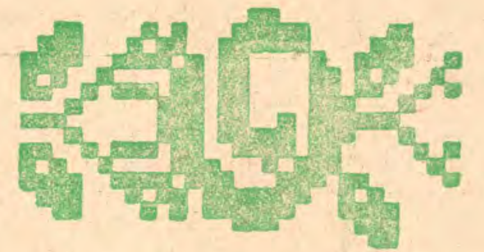
„NIWA" TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr.

Ніва

№ 4 (48) БЕЛАСТОК, 27 СТУДЗЕНЯ 1957 г. ГОД II

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ

ЗНІШЧЭННЕ

Эх, родныя пушчы,
бары!
Як вы парадзелі і звузілі колы!
І колькі ў вас плешын асмаленых, голых
Пяе вецер, вандроўнік жарлівы вясёлы.
Высвіствае спеў свой стары!

(Я. Колас)

Сёння вельмі часта гаворыцца, што лясам нашым пагражае знішчэнне, рацыянальная эксплуатацыя прычынілася да таго, што незадоўга ўжо не будзе чаго сячы.

Вырашыў я разглядзіць гэтую праблему на аснове лічбаў і фактаў, якія быццам ніколі не памыляюць нас. Ужо ў 1945 г. лясы былі страшэнна знішчаныя, вядома як акупант гаспадарыў у іх. Колькі гаварылася, колькі ўзнятых слоў змарнавалася дзеля таго, каб паказаць нашую апеку над лясамі і іх рацыянальную эксплуатацыю. Аднак фразеалогія не дапамагла. Змарнаваліся тоны паперы (зробленыя іменна з дрэва) але лясы Беласточчыны ўсё больш і больш прарэджваліся.

Нямала мусілі напрацавацца навуковыя супрацоўнікі лясніцтва, пакуль падлічылі колькі лесу можна вырубаць у Беластоцкім ваяводстве. Бяручы пад увагу ўсялякія абставіны канчаткова ўстаноўлена, вырубаць 855 тысяч кубічных метраў у год.

Яны лічылі што, калі іменна гэткая, а не іншая колькасць дрэва будзе вырубвацца ў нашых лясах — то (хоць праўду кажучы гэта вялікая колькасць) знішчэнне не будзе грозным. Гэты лік, зв. паўсюдна этатам, зацьверджаны Міністэрствам лясной гаспадаркі знаходзіцца ў Акруговым Праўленні лясной гаспадаркі ў Беластоку і прынцыпова павінны з'яўляцца абавязкавым. Аднак гэтыя пераліkі засталіся толькі на паперцы, а практычна быццам нікога не абавязваюць і ў шасцігадовым плане ніхто гэтага не трымаўся. Колькасць сечанага дрэва штораз узрастала (па загаду вярхушак) да вялікіх размераў — нават да мільёна кубічных метраў.

У Акруговым Праўленні лясной гаспадаркі я даведаўся ад інжынераў: Сасноўскага, Куроўскага і іншых, што яны часта звярталіся да Міністэрства лясной гаспадаркі, прадстаўлялі ім лічбы як доказ масавага знішчэння лясоў. Міністэрства быццам дзяцей суцяшала іх, талкавала што адбудова і, што калі закончыцца 6-годка — тады не будзе патрэбы сячы толькі лесу. Ляснікіківалі галовамі і выконвалі загад.

Прыйшла 5-годка. І сапраўды, прыйшлі вялікія перамены. І лік дрэва запланаванага на выруб таксама моцна змяніўся. Калі ў гады шасцігодкі секлі каля мільёна кубічных метраў у год — то ў пяцігодцы запланавалі сячы 1 мільён 77 тысяч кубічных метраў.

Але ў Варшаве камусьці паказалася, што гэта малаваты лік. У сувязі з гэтым прыслалі загад што ў 1957 г. на Беласточчыне колькасць сечанага лесу павінна складаць лік 1.216 тысяч кубічных метраў, інакш кажучы 50 працэнтаў вышэй памянутай сумы пададзенай навуковымі супрацоўнікамі лясніцтва.

Ці да гэтага патрэбны каментарый? Гэта лік, які застрашыць кожнага чалавека са здаровым розумам. Даволі доўга гутарыў я з інжынерам Сасноўскім і Куроўскім. Праз цэлы час падавалі мне лічбы і факты, якія сведчаць аб рабунковай гаспадарцы лесу і яе выніках.

— Мы бязмежна любім лес, але што рабіць, маем загад і мусім яго сячы, — кажуць інжынеры, — калі гэткім спосабам будзем гаспадарыць далей — то верце нам — старым спецыялістам, што на Беласточчыне лес знікне (гаворым аб лясах старых). Каб вы маглі ў гэтым пераканацца — паедзьце ў Белавежскую пушчу і пабачце што там робіцца.

Я і паехаў. І вось, едучы чыгункай з Гайнаўкі ў Белавежу вы, можна сказаць, амаль не ўбачыце старога лесу. Нізенькі зараснік стварае імітацыю пушчы.

Rówieśniki litewskich wielkich kniaziów, drzewa
Białowieży, Świtezi, Ponar, Kuszelewa!...
Drzewa moje ojczyste! jeśli niebo zdarzy,
Bym wrócił was oglądać, przyjaciele starzy,
Czyli was znajdę jeszcze? Czy dotąd żyjecie?
Wy, koło których niegdyś pełzałem, jak dziecię...

(A. Mickiewicz)

У Раёне лясоў у Белавежы ў інж. Мацуты збіраюцца старыя, вопытныя ляснікі: Германюк, Шэршановіч і Якушэўскі.

З жалем і горычу кажуць аб тым, што дзеецца з пушчай і да чаго ўсё гэта давядзе.

Не магу тут не падаць хоць некалькіх лічбаў якіх я толькі пачуў. І вось: плошча паверхні Белавежскай пушчы складае лік 50 тысяч гектараў. Паводле доследаў і пераліkаў вопытных навуковых супрацоўнікаў з галіны сельскай гаспадаркі аказалася, што гадавы прырост дрэва ў пушчы складае 146 тысяч кубічных метраў.

У выніку таго, бяручы пад увагу патрэбы краіны — вырашана сячы не больш, чым 164 тысячы кубічных метраў лесу. Калі ўжо нельга цалкам захаваць гэтага прыроднага помніка натуры — то хоць паменшыць колькасць сечаных дрэў, — гэткім чынам колькасць высечаных дрэў будзе больш-менш набліжанай да колькасці ўзрастаючых.

Вылічэнні вылічэннямі але падумайце: вось, ужо ў 1952 г. у пушчы вырубана 201 тысяч кубічных метраў дрэва, у 1955 г. — 216 тыс. кубічных метраў, а ў 1956 г. — 246.230 кубічных метраў. На пяцілетку запланавана вырубаць 1.161.100 кубічных метраў, інакш кажучы штогод павінна вырубвацца па 232.220 кубічных метраў. Гэта астранамічныя лічбы і яны гавораць самі за сябе.

А як маецца справа пушчы, і ці на доўга хопіць лясоў?

Інжынер Мацута расказвае, што найбольш патрэбных гатункаў дрэў нельга ўжо знайсці. Сабраныя ў пакоі заяўляюць, што дуба, ясеня і вольхі хопіць, пры такім вырубе, не далей чым на 5 гадоў, іншых дрэў — да 20 гадоў.

А што потым? На каго будзем звальваць віну, што не бачылі, што рабілі?

Ва ўсёй пушчы вырубваюцца найбольш цэнныя дрэвы. Лесаводы вылазяць са скуры, каб выказаць цэлую грамаду наложаных на іх абавязкаў. Паасобныя лясныя ўстановы, якія займаюцца толькі пушчамі, маюць большыя планы вырубу як Раёны лясоў у іншых паветах і ваяводствах.

(Працяг на стар. 2).

ШТОТЫДНЁВІК БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Давер'е беларусаў

Мінуў дзень 20 студзеня, — дзень які ўвойдзе ў гісторыю, як вялікая перамога працоўных Польшчы, як вялікая перамога разумнай разважлівасці і палітычнай сталасці польскага грамадства. У гэты дзень народ нашай краіны, выбіраючы паслоў у Сейм ПНР вылучаных Фронтам Адзінства народа, даў поўную падтрымку яго праграме. Вось таму трыумф ідэі Фронта Адзінства Народа, з'яўляецца вялікім трыумфам праграмы Польскай Аб'еднанай Рабочай партыі, зацвярджэннем правільнасці гэтай праграмы — народам.

З вялікай павагай і разважлівасцю йшлі да выбараў беларусы, грамадзяне Народнай Польшчы. Беларусы добра ведалі, што толькі праграма ПЗПР — праграма партыі, якая ад самага пачатку заснавання народнай улады ўпэўнена вядзе народ да пабудовы социялізма ў краіне, партыі якая рашуча вядзе барацьбу з усялякімі праявамі нацыяналізму і спробамі расавай дыскрымінацыі, што толькі праграма такой партыі можа гарантаваць беларусам усебаковае развіццё нароўні з польскім народам і іншымі нацыянальнымі меншасцямі.

Вось таму беларусы поўнасцю падтрымалі заклік таварыша Уладыслава Гамулкі і маніфестацыйна галасавалі на кандыдатаў Фронта Адзінства Народа, без скрэслівання на выбарчых лістках.

Сёння ўсе ведаем вынікі выбараў у тых выбарчых акругах, дзе пражываюць беларусы. Таму можам смела казаць аб вялікім давер'і якое аказалі беларусы кандыдатам Фронта Адзінства Народа выбіраючы іх пераважнай большасцю галасоў на паслоў у найвышэйшы дзяржаўны орган — Сейм ПНР.

Гэтае вялікае давер'е, абавязвае паслоў перад сваімі выбаршчыкамі — беларускім насельніцтвам. Няхай-жа будуць яны сапраўднымі прадстаўнікамі сваіх выбаршчыкаў у найвышэйшым дзяржаўным органе.

Няхай у сваёй дзейнасці бачаць нацыянальную праблему і ўпэўнена змагаюцца ў працы Сейма за ажыццяўленне ўсіх тых спраў, якія хвалююць беларусаў.

А спраў ёсць нямала, асабліва на Беласточчыне, дзе пражывае асноўная маса беларусаў. Беларуская вёска ў далейшым з'яўляецца найбольш у нас заняпалай і гэта ў кожнай галіне жыцця. У цесныя сялянскія хаткі, дзе неаднойчы пануе цемра і забабон, цяжка дабрацца культуры па вузенькіх забалочаных дарожках.

Няхай-жа дзейнасць нашых паслоў прычыніцца да пабудавання шырокага бітага шляху, па якім бурлівай хваляй, ажыццяўленчай і пераможнай плынню паплыве ў беларускія, сялянскія хаткі ўсё тое, што новае, усё тое, што падымае людзей на вышэйшы ўзровень жыцця, усё тое, што будзе садзейнічаць у гэтых хатках развіццю сваёй прыгожай нацыянальнай культуры і асветы, усё тое, што кожнаму беларусу ў Польшчы дасць магчымасць нароўні з іншымі ганарыцца тым, што ён беларус.

Ці гэтыя жаданні рэальны? Ці можна іх здзейсніць?

Пры так вялікай, аздараўленчай аднове жыцця ў нашай краіне запачаткаванай кастрычніцкім Пленумам ЦК нашай партыі можна смела адказаць, што: — так!

Трэба толькі, каб нашыя прадстаўнікі ў Сейме, заўсёды трымалі цесную сувязь з народам, каб заўсёды жылі тым, чым жыве народ, каб на жыццё глядзелі вачыма народа, ведалі, што яго баліць, хвалюе, чаго ён дамагаецца. Трэба заўсёды цвёрда стаяць за справы сваіх выбаршчыкаў, дапамагаць у здзяйсненні іх рэальных мараў і жаданняў.

У новы Сейм выбрана двух паслоў беларусаў. Гэта тав. тав. Іван Мацеюк з Бельска і Макар Дзямяновіч з Гайнаўкі.

І хоць яны не выбраны асобна як прадстаўнікі беларускага насельніцтва — аднак абавязкам іх, як беларусаў у сваёй пасольскай дзейнасці перш за ўсё з'яўляецца: бачыць спецыфіку развіцця беларускага насельніцтва, ведаць найлепш усе тыя справы, якія хвалююць беларусаў, упэўнена змагацца за ажыццяўленне гэтых спраў. Яны-ж раслі і гадаваліся сярод беларусаў, хто-ж лепш ад іх у Сейме можа ведаць неабходныя патрэбы дзеля гаспадарчага і культурнага развіцця жыцця беларусаў.

Вось гэтыя праблемы павінны заўсёды стаяць на першым месцы ў праграме так ганаровай аднак і не менш адказнай дзейнасці нашых паслоў.

Толькі тады змогуць яны поўнасцю выканаць вялікі доўг перад сваімі выбаршчыкамі — доўг за іх давер.

ЗНІШЧЭННЕ

(Працяг са стар. 1)

А як маецца лесанасаджэнне пушчы, аднаўленне высечанага лесу? Пасадка дрэў адбываецца ва ўсіх месцах, дзе сячэцца, але як маецца самае лесанасаджэнне? Цэлы лясны апарат настаўлены на выруб — гэта яго асноўнае заданне. Пустыя прагаліны засаджваецца як-небудзь і астаўляецца самым сабе.

Недагляданыя саджанцы (маладыя саджанцы павінны быць дагляданы да 4-ох гадоў) зарастаюць пустазеллем, нішчыць іх звяр'ё, высыхаюць. Такое лесанасаджэнне нічога не дае — толькі лес зарастае пустазеллем.

Калі такія белавежскія надлясніцтвы як: Старына, Звярынец і Белавежа маюць штомесяц выканаць звыш 160 прац. данага ім плана лесанарыхтовак і да таго сядзяць па вушы ў праклятай бюракратыі— тады ім не ў галаве пасадка лесу.

Нядаўна наведала Белавежу дэлегацыя беларускіх навуковых супрацоўнікаў лясніцтва, якія апякуюцца Белавежскай пушчай па тамтым баку мяжы — у БССР. Шырока адкрытымі вачыма глядзелі і ківалі галавамі на тое, што ім гаварылася і што паказвана ў нашай пушчы.

Белавежская пушча за мяжою цягнецца на абшары 70 тысяч гектараў. На гэтай плошчы праводзяцца толькі так званыя санітарныя сячэнні (капюшоннік, буraломы і г. д.), у выніку чаго сячэцца не больш чым 50 тыс. кубічных метраў у год. На 50-ці тысячах гектараў пушчы па нашым баку сячэцца амаль 250 кубічных метраў. Кроў ударае ў галаву чалавеку, калі аб гэтым падумае.

5 тысяч гектараў займае Белавежскі парк. Навуковы супрацоўнік з Даследчага інстытута лесаводства ў Белавежы, інж. Бароўскі расказвае мне, як у аднаго з дырэктараў дэпартамента Міністэрства лясной гаспадаркі нарадзілася «творчая» думка забрацца з сякерай і пілай у парк. Гэтую вельмі «разумную» думку матываваў тым, што быццам-бы парк з'яўляецца разносчыкам капюшонніка, што там гніе многа паваленых дрэў і г. д. (як ведама ў парку чалавек не гаспадарыць, астаўляючы ўсё ў пярвотным стане).

Лесаводы і навуковыя супрацоўнікі Белавежы на чале з інж. Бароўскім вымушаны былі весці вялікую барацьбу, каб хоць той кусочак сапраўднага лесу забяспечыць ад гібелі і неяк гэта ўдалося, толькі ці надоўга?

Я разумею колькі дрэў патрэбна нашай гаспадарцы і ў якой гаспадарчай сітуацыі знаходзімся мы зараз. Я згодны з гэтым, што трэба праводзіць лесанарыхтоўкі, нязгодзен толькі з тым, што толькі дрэва, і то самага цэннага дрэва, вывозіцца за граніцу. Не згодзіцца аднак мае сумленне і сумленне кожнага добрага чалавека, каб нашыя лясы загінулі (што пры цяперашніх метадах эксплуатацыі поўнасцю ім пагражае).

Многа начытаўся я, што прынеслі лесанарыхтоўкі якія праводзіліся на агромных тэрыторыях паасобных штатаў Амерыкі. Пяскі, балоты, разводзе, сушы, або змены клімату. А ў нас? Мо' сёння гэтага мы яшчэ не заўважаем, але на працягу гадоў такая вырубка лесу на Беласточчыне не астанецца без уплыву на кліматычныя і санітарныя ўмовы. Ужо зараз там, дзе праводзіліся лесанарыхтоўкі можна ўбачыць у пушчы багны, або хутчэйшае ў некаторых месцах выпарванне вады і г. д.

Вядома, што лес апрача прыгожасці і матэрыяльнай вартасці з'яўляецца агромным натуральным водасховішчам і рэгулятарам вады ў прыродзе.

Ці-ж можна не заўважыць знішчэння нашых лясоў, ці-ж можна быць глухім на тое, што гавораць усе людзі? Пачынаючы ад інжынераў лесаводаў і навуковых супрацоўнікаў, а спыніўшыся на лясных работніках і звычайных людзях усюды чуюцца тыя самыя словы — гібель лясоў. Вымоўным з'яўляецца той факт, што ў адной лясной установе (надлясніцтва) работнікі, якім загадана вырубваць тонкія і невырослыя дрэвы (бо грубыя ўжо вырубаны) адмовіліся, заяўляючы: — гаварылі нам вырубаць тоўстыя дрэвы, зараз ужо тонкія дрэвы, а што пасля?

Які-ж ёсць ратунак для нашых лясоў і пушчаў? Ёсць ён вельмі просты. Лесаводы і навуковыя супрацоўнікі так гэта і разумеюць. Вырубваць толькі лесу, колькі вылічылі навуковыя супрацоўнікі, актыўна заняцца лесанасаджэннем і наглядам за лесаводствам. Іншага ратунку і выхаду няма.

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ

Польскі друк аб справах нацыянальных меншасцей у Польшчы

У апошніх тыднях польскі перыядычны і штодзённы друк шмат месца прысвячае праблемам нацыянальных меншасцей пражываючых у Польшчы. Асабліва многа пішацца аб хвалі шавінізма і нацыяналізму, якая «пракацілася» у нашай краіне. Аўтары дашукоўваюцца прычын і крыніц гэтай з'явы.

Вось што піша Ядвіга Сякерская ў І нумары штотыднёвіка «Трыбуна Вольносьці» з 6 студзеня г. г.: «З'яўляецца вядомым, што войны і рэволюцыі заўсёды груба выяўляюць супярэчнасці, якія існуюць у народзе: тады абвастраецца класавая барацьба. Адкрыта з шчылін вылазяць шчуры рэакцыі і каўтуны, якія палыхаюць нянавісцю да ўсяго новага. Кастрычнік раскалыхаў і варожыя сацыялізму сілы, ажывіў іх надзеі».

Я. Сякерская як і А. Мандальян у 2 нумары «Новай Культуры» з 13 студзеня шмат месца прысвячаюць справе антысемітызму. Тым не менш у сваіх разважаннях пішуць і аб антыбеларускіх і антыукраінскіх выбрыках і іх крыніцах. Сякерская піша: «Для кожнага шавінізма з'яўляецца характэрным тое, што ён не абмяжоўваецца да аднаго аб'екта нянавісці. Як полымя пераносіцца і на іншыя нацыянальнасці. Ужо мы дачакаліся фактаў здзекаў і праследванняў яўрэяў, немцаў, а нават грэкаў. Штодзённа сустракаемся з фактамі нагонкі на украінцаў, беларусаў, не ўспамінаючы ўжо аб распальванні антысавецкіх настрояў».

Далей гаворыць: «Шавініст трактуе польскасць у сваёй дзяржаве, як прывілей, які дазваляе яму вывышацца, глядзець з гары на яўрэя, украінца, беларуса і г. д.».

Мандальян у сваім артыкуле піша аб беларусах: Ад вякоў адштурхоўваныя нацыянальным прыгнётам у разрад найбольш эксплуатаваных з прычыны сваёй грамадскай пазіцыі, а з прычыны свайго становішча да даваеннай Польшчы, пасля вызвалення былі тым элементам, на якім у самы цяжкі перыяд аперлася народная ўлада на Беласточчыне. Былыя актывісты КПЗБ неаднаразова з'яўляліся ядром будучай партыі ў сваёй акаліцы. Большасць таварышаў партыйнага і дзяржаўнага апарата — гэта беларусы. Лёгка адгануць, які напрамак прыняў тут нацыянальны антаганізм, які існаваў шмат гадоў у такой нейкай прытворнай уціхамiранай форме, але ўзняўся толькі зараз калі «барацьба супроць сталінізма» сталася выгаднай шыльдай каб весці нагонку не толькі супраць беларусаў, а і супраць сацыялізма наогул».

У далейшым А. Мандальян піша аб праблемах паасобных нацыянальнасцей і даходзіць да вываду, што палітыка партыі і ўрада ў справах нацыянальных меншасцей была аднабаковая. Сцвярджае, што ўслед за працай у паасобных нацыянальных асяроддзях не ішла праца з польскай нацыянальнасцю. Без працы ў польскім асяроддзі немагчыма вырашыць нацыянальнай праблемы.

Шмат месца прысвечвае аўтар думцы В. І. Леніна ў працы «Некаторыя даныя да нацыянальнай праблемы» аб патрэбе адрознення нацыяналізмаў малых і вялікіх народаў. Як вядома В. І. Ленін асабліва звяртаў увагу на шкоднасць гэтых апошніх нацыяналізмаў.

Цікавым выдаецца і такое сцвярджэнне: «Наш рух адновы быў накіраваны супраць сталінізма, але яго спецыфіка заключалася ў тым, што быў ён накіраваны супроць шавінізма сталінскай сістэмы, і з кожнага боку апіраючыся на глыбока патрыятычных імкненнях грамадства да ўнармавання суадносін, да суверэнітэту, не мог з другога боку не мець уплыву на ажыўленне нацыяналістычных інтэнцый. Адсюль на мой погляд — двайсты характар нашага Кастрычніка. Адсюль і неабходнасць барацьбы з гэтымі інтэнцыямі, таму што яны з'яўляюцца найбольш небяспечнымі, ужо нават не патэнцыянальнай пагрозай для дэмакратыі».

У далейшых разважаннях аўтар сцвярджае, што культурна - асветныя таварыствы, якія працуюць у Польшчы, з'яўляюцца бяссільнымі адносна барацьбы з шалеючым нацыяналізмам. Могуць яны (таварыствы) змагацца з нацыяналізмам, але толькі са сваім, аднака-ж не патрапяць берагчы меншасцей ад шавінізма, выплываючага з асяроддзя. Гэтую ролю могуць вырашыць палітычныя прадстаўніцтвы нацыянальных меншасцей у мясцовых і цэнтральных уладах.

Усе аўтары артыкулаў публікаваных у польскім друку клеймуюць праявы нацыяналізму. Заклікаюць на барацьбу з гэтай, варожай нашай рэчаіснасцю, з'явай.

Я. Сякерская прыпамінае словы К. Маркса: «Не можа быць вольным народ, які прыгнятае іншыя народы».

М. МАТЭЙЧУК.

Хор пад кіраўніцтвам Людмілы Іванаўны Панько падчас выступлення.

Сакольская публічнасць.

„Захацела бабуленька..."

Канчаўся зімовы марозны дзень. Вечарэла. На зямлю апускаўся змрок. Звальняючы свой бег, шуршачы па замерзлай вуліцы, колы аўтобуса затрымаліся перад даволі вялікім як на вясковыя ўмовы домам у Крынках.

— Ага, значыцца тут будзе адбывацца канцэрт.

Мы глянулі праз ваконныя шыбы, а там... маса народу. Адны з поспехам праходзілі праз вузкія дзверы ў сярэдзіну, іншыя з цікавасцю глядзелі на нашых харыстаў і танцораў, якія гуськом з чамаданамі ў руках пакідалі аўтобус выходзячы на чыстае, здаровае марознае паветра.

Прайшло мінут 20 часу і харысты ўжо пераапранутыя ў народныя беларускія касцюмы сталі на невялічкай сцэне меснага кіно. У зале шматлікая рознастайная публіка, сціснутая, што «іголкі не ўваткнеш».

Харысты крыху хваляваліся — вядома, першы выезды канцэрт, толькі людзей, кожнаму хацелася, каб як найлепш прайшоў гэты канцэрт, каб людзі былі задаволены.

Распачынаецца праграма. Праламваецца першая напружанасць. Песні змяняюцца танцамі. Беларускі народны танец «Крыжачок» — жывы і прыгожы, ці «Лянок» — у якім паказаны цэлы працэс апрацоўкі ільну, або беларуская турботна - вясёлая народная песенька «Захацела бабуленька разам збагацеці» — асабліва падабаюцца гледачам.

Вось пастаноўка харыстамі мантажу пад загалоўкам «Вечарніцы». Чыста народныя, часта вострыя словы, бестурботныя народныя частушкі маладых дзяўчат, якія толькі і думаюць, што пра хлапцоў, ды пра замуж, шчыры расказ старэнькай цётачкі, што гледзячы на маладых дзяўчат успамінае свае маладыя гады, прыход вясковых хлопцаў на вечарніцы, усё гэта трапляла да сэрца, — простага вясковага гледача.

Людзі весела смяяліся, а потым па-рознаму выражалі сваю падзяку і задавальненне. «Хоць яшчэ адну песню заспявайце» — прасілі, калі было аб'яўлена, што канцэрт ужо закончыўся

Артысты абяцалі, што яшчэ прыедуць у Крынкі.

— Прыязджайце да нас з нашымі старыннымі песнямі — сказаў нехта і я хіба не памылюся, калі скажу, што гэты чалавек у аснаўным выразіў таемныя жаданні простага народа, яго глыбокую любоў і прывязанасць да сваей песні, да песні, якая нарадзілася, вырасла і жыве ў народзе, як скарб яго.

Выходзячы амаль апошняй з глядзельнай залы, я сутыкнулася ў дзвярах з групай жанчын.

— Прыгожа, — гаварыла адна, — у нас ніколі так не было.

На вуліцы пачула галасы, здаецца, маладых хлапцоў: «Цётачка найлепша. Ну й цётачка!»

Значыць «Вечарніцы» запамяталіся як «Цётачка».

*

З Крынак паехалі мы ў Саколку, дзе адбыліся 2 канцэрты Беларускага Мастацкага калектыву песні і танца. І тут добра іх прынялі. І тут існавала атмасфера прыязнасці і задаваленння. А «Крыжачок», «Лянок», «Захацела бабуленька» і галоўнае беларускія «Вечарніцы» і тут разлілі шмат вясёласці, гумару і цяпла

Калі я глядзела на прысутных, на іх вочы накіраваныя на сцэну, вельмі жадала, каб багацце і прыгожасць жывога беларускага слова, беларускай песні ці танца, не толькі падабаліся, але і спарадзілі трывалую глыбокую пашану ў паляка і глыбокую любоў да беларуса да вялікай культурнай спадчыны беларускага народа.

«Лянок».

Позна ўначы вярталіся дамоў. Большасць харыстаў не супакойвалася. З нейкай задзёрыстасцю спявалі, «што ў галаву папала», як-бы не існавала для іх стомленасць.

Я ўспомніла канцэрты.

Чаму іменна «Вечарніцы» найбольш падабаліся? Бо вобразы і здарэнні ўзятыя са штодзённага жыцця народа, заключаюць у сабе тое, што народу блізкае, зразумелае і дарагое.

Гэты прыклад, як і іншыя падобныя, галасы слухачоў: «спявайце нашы старынныя песні», вучаць у якім напрамку павінна ісці праца беларускага мастацкага калектыву і на якім рэпертуарным матэрыяле ён павінен абгрунтоўваць сваю дзейнасць.

*

«Пачатак заўсёды найцяжэйшы» — кажуць людзі. А ў Беларускім мастацкім калектыве, гэты пачатак прайшоў з поспехам.

Можна смела сказаць, што Беларускі мастацкі калектыў выклікае вялікае зацікаўленне насельніцтва. Зараз ужо чакаюць у многіх мясцовасцях на канцэрты гэтага калектыву.

(вл)

Дуэт: Зося Бусловіч (злева) і Вера Леўчук.

Варыянт «Вечарніц»

ВЯЛІКАЯ ПАТРЭБА

На I Пленуме ГП БГ-КТ прынята пастанову аб арганізацыі беларускага выдавецтва. І слушна. Такую, а не іншую патрэбу падыктавала жыццё. Што праўда бываюць такія патрэбы без якіх можна абысціся. Аднака-ж справу выдавецтва не можна прыпісаць да ўспамянутай катэгорыі. Цяжка знайсці тут якінебудзь іншы выхад.

Праўда, атрымоўваем мы пэўныя колькасці мастацкай, навуковай, дзіцячай літаратуры з Мінска. Дасылаюцца з БССР і часопісы. Ці гэта заспакойвае патрэбы беларусаў пражываючых у Польшчы? Не. Кніжкамі і часопісамі дасыланымі з Мінска карыстаецца невялікая колькасць людзей.

Сёння ў Польшчы можна сказаць, толькі аб некалькіх беларускіх, у поўным гэтага слова значэнні, бібліятэках. Знаходзяцца яны ў рэдакцыі «Нівы», ГП БГ-КТ, Варшаўскім аддзеле БГ-КТ, пэўную колькасць беларускіх кніжак маюць ліцэі ў Бельску і Гайнаўцы. Ды наогул усе кніжкі, часопісы на беларускай мове, накіроўваецца ў Беласточчыну. Гэта зразумела. А што далей? Беларусы жывуць і ў іншых ваяводствах Польшчы, яны таксама хочуць чытаць на роднай мове. Ды і ў Беласточчыне не кожны можа іх атрымаць. Ёсць іх мала і выбар невялікі.

Вось я сустрэўся з такім фактам у Гдыні. Адзін з пражываючых там беларусаў, чытаў творы Янкі Купалы ў перакладзе на рускую мову. Чаму? Бо не можа там купіць твораў беларускага пісьменніка ў арыгінале, няма іх там. У сучасны момант з бібліятэк, аб якіх я ўспамінаў у практыцы карыстаецца малая колькасць людзей. У Варшаве студэнты, у Беластоку з рэдакцыйнай бібліятэкі — журналісты, з бібліятэкі ГП БГ-КТ пакуль што — ніхто. А шкада. Частка кніжак, якая дасталася ў паветовыя і грамадскія бібліятэкі так нязначная, што цяжка гаварыць аб якой-небудзь шырэйшай працы з беларускай кніжкай. Ці можна было-б купляць большую колькасць кніжак з БССР? Можна. Але ўсёроўна не вырашыцца праблемы. Пры гэтым трэба ліцыцца з коштамі. Далей трэба бачыць і нашы мясцовыя патрэбы і магчымасці. Аб патрэбах я ўжо крыху сказаў. Можна дадаць толькі тое, што вучні самых малодшых класаў беларускіх пачатковых школ амаль не маюць дзіцячай літаратуры.

Магчымасці: калі ходзіць аб тэхнічныя ўмовы, тут не павінна быць большых цяжкасцей. Беластоцкая друкарня пры невялікіх дапаўненнях можа смела заняцца друкаваннем твораў на беларускай мове. (Хай аб гэтым сведчыць выданне «Паўлінкі» Я. Купалы). Што друкаваць? Тут таксама ёсць магчымасці. Думаю аб апрацоўцы цікавых і патрэбных матэрыялаў з гісторыі супольнай барацьбы палякаў і беларусаў за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне. Матэрыял ёсць. А важнейшым з'яўляецца факт, што ёсць людзі, якія ўдзельнічалі ў гэтай барацьбе, жывуць і хочуць аб гэтым напісаць у форме артыкулаў і ў форме мастацкіх твораў. Ёсць і збіральнікі беларускага фальклору Беласточчыны (і не толькі). Граф Казура ў Варшаве ўсё жыццё працуе ў гэтай галіне. Мае апрацаваныя матэрыялы. Трэба, каб яны ўбачылі святло дня. Можна тут даць і іншыя прыклады.

Вельмі важнай задачай, якую можа вырашыць беларускае выдавецтва — гэта азнаямленне польскага грамадства з прыгожай беларускай паэзіяй, песняй, танцам і г. д. Есць людзі, якія займуцца перакладамі.

Трэба памятаць і аб перыядычным выдавецтве. Пачатак ужо зроблены. Падрыхтоўваецца каляндар — кніжку. У далейшым таксама будзе ён выдавацца. Здаецца неабходным з'яўляецца арганізаванне беларускага часопіса (магчыма гэта, быў-бы перыёдык), у якім што месяц, ці нават што тры месяцы друкаваліся-б артыкулы на ўспамянутыя вышэй тэмы і творы беларускіх пісьменнікаў.

Можна падумаць ці не выдаваць такога часопіса ў польскай і беларускай мовах. Гэта была-б вялікая і вельмі карысная праца.

I ў гэтым месяцы трэба падкрэсліць цэнную ініцыятыву Варшаўскага аддзела БГ-КТ, які дагаварыўся з грамадскімі дзеячамі і кампазітарамі, працаўнікамі навукі, літаратуры, якія выказалі жаданне працаваць у беларускім выдавецтве.

Патрэба выдавецтва ясная і зразумелая. Чакаць няма на што. Распачатую працу трэба толькі давесці да канца.

М. МАТЭІЧУК.

СЯЛЯНЕ ПІШУЦЬ

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ

З глыбокім паважаннем чытаю ваш ліст, які атрымаў учора і з такой-жа глыбокай пашанай хачу абрысаваць вам прычыну майго доўгага маўчання. Калі вы знаёмы са старой рускай літаратурай — то ёсць такі верш (толькі не памятаю аўтара) «Поэзия осень», у ім гаворыцца «ветер несет им печальный ответ, вашему пахару моченьки нет»...

Так дарагія сябры і са мною. Хварэю на сэрца, мучыць мяне даволі ўпартая астма. Калі вясною было сухое і цёплае надвор'е, тады я адчуваў сябе яшчэ сяк-так нішавата, але калі настаці дажджы, халады, ветры — то я адчуваў сябе штораз больш слабым, а пад восень зусім захварэў, абсалютна не мог працаваць, толькі сядзеў як той сыч каля печы і квактаў, а калі выпаў першы снег і пачало падмарожваць на дварэ — то я думаў, што яшчэ дзень, два і са мной будзе канец.

Я ўжо напалавіну труп, пражыўшы трэцяе лета на восьмы дзесятак.

Жыву толькі са старэнькай сваёй бабулькай, якой у кастрычніку мінула ўжо 60 год, яна ў мяне ўжо зусім затузалася, бо мусіць-жа выконваць і мужчынскую і жаночую працу, а дапамагчы ёй няма каму.

Зараз неяк надвор'е крыху ўстанавілася нармальна, я крыху падлячыўся і адчуваю сябе лепш. Вось падумаў напісаць да вас. Хоць праўду кажучы няўжо добра і абсалютна ў руках трымаць не мог.

Маёй біяграфіі мне ніхто не пазайздросціць. Я нарадзіўся 2 лютага 1884 года, а 2 лютага ў 1895 годзе, памёр наш бацька ў 35 лет ад няраджэння. Пакінуў нас пяцёра дзяцей — чатыры сыны і адну дачку. Я быў самы старшы — меў 11 лет. Вучыўся вельмі мала, усяго толькі дзве зімы — пакуль жыў бацька. Рэшту адукацыі я здабыў сабе будучы ўжо дарослым. Да першай сусветнай вайны пражыў здаровым, вясёлым і ўсе мяне любілі.

Але з пачаткам першай сусветнай вайны і ад пачатку апошняй вайны з'явіліся нягоды, якія давілі мяне да гэтаго, што зараз адчуваю і перажываю страту здароўя, страту слуху, зубоў, узроку і ўсяго, што з'яўляецца неабходным у жыцці і дзеля таго над кожным глупствам трачу нервы.

Цэлае лета і восень мне ўсё нездаровілася і дзеля таго я да вас — да сваёй паважанай, каханай газеты — не мог нічога пісаць. Я з глыбокай пашанай адносіўся да «Нівы» і кожны атрыманы нумар прачытваю ад слова да слова.

Аб тым, што робіцца навокал — я магу пісаць, але заразіць таму, не дапусціць да ўсялякіх агіднасцей, паднесці нармальную ўстойлівасць моладзі — сіл у мяне не хапае.

Моладзь — гэта вясенняя зелень, як яе дагледаюць — так яна і расце. Аднак я спадзяюся, што наша ідэя не загіне, усе народы дабіваюцца самаўстанаўлення сваіх нацыянальных рысаў сваёй культуры, сваёй мовы і я вельмі цешуся, што і у нас ужо ўсё гэта амаль што ўстаноўлена: мы маем права быць народам, маем сваю газету «Ніву», і будзем мець яшчэ больш, сваю літаратуру, сваіх выдатных людзей, якія павядуць наш народ к светлай будучыні.

Вёска ўсё яшчэ недастаткова развіваецца. Аднак нельга думаць, што на вёсцы няма людзей, якія вельмі правільна і добра думаюць. Дзякуючы партыі і ўраду, хоць яшчэ не ўсе, аднак ужо многа (у тым ліку і наша вёска) радыёфікавана і электрыфікавана. Апрача таго маем і тэлефон у вёсцы. Вёска так сказаць, не аддаленая ад свету, праходзіць тут новае шасэ, а ў самай вёсцы пралажана новая мастовая, на шасэ безупынны рух, не трэба запрагаць каня дзеля таго, каб на пясчаных, балотных, або снежных дарогах даехаць у павет. Вось у любую хвіліну, можам ці аўтамабілям ці трактарам паехаць. Хоць і хворы, аднак не сяджу без працы і абавязкаў. Зараз я працую загадчыкам бібліятэчнага пункта ў нашай вёсцы, які імення ў маёй хаце змяшчаецца. Апрача таго я працую рахункаводам у сельгаскааператыве.

Вельмі сур'ёзныя падзеі адбываюцца зараз у свеце, толькі чым гэта ўсё закончыцца?

Усю надзею пакладаем на міратворчую дыпламатыю Савецкага Саюза і ўсіх краін Народнай Дэмакратыі, імення яны ўмеюць утрымаць мір ва ўсім свеце.

Што будзе далей — пакажа будучыня. Шмат дзе развальваюцца сельгаскааператывы, аднак у нашай вёсцы людзі думаюць утрымацца. Якія вынікі будуць — пастараюся напісаць.

Мае матэрыяльныя ўмовы — вельмі цяжкія. Гаспадарка малая, карысць з яе ліхая, зарабіць не магу, а расход заўсёды знойдзецца. Перш мне за бібліятэчны пункт плацілі 57 зл. за чвэрць, а ўжо ў 56 годзе перасталі, толькі вось што сказалі «калі будзеце добра папулярызаваць кніжку на вёсцы — тады належную заплату ў канцы года атрымаеце. Прыдзецца чакаць на тое, што яны ахвяруюць.

Каб гэта я меў магчымасці паехаць на курорт — тады была-б іншая справа. Мо' хоць-бы тую паганую астму прыглушылі, бо ў хаце — то яна мяне задушыць.

Вы пішаце, што я мо' злую за тое, што вы не змяшчаеце маіх заўваг у «Ніве». Наадварот, я здаволены тым, заўвагі мае неталковыя. Я ўжо старэч і мае заўвагі старэчныя. У вас ёсць хлопцы бравыя, добра пішуць. Мне трэба яшчэ многа беларускай літаратуры прачытаць, каб, калі буду жыць магчы добра пісаць на беларускай мове.

Наша святая справа, яшчэ толькі што пачалася.

З паважаннем:

СЫМОН ЧАРНЯКЕВІЧ
Макаўка
Гайнаўскі павет.

Школьная мастацкая самадзейнасць

Пачатковая школа ў Рыбалах, Бельскі павет, такая самая як і кожная іншая беларуская школа на Беласточчыне. Вучняў тут параўнальна мала — урокі ў некаторых класах адбываюцца разам з іншымі класамі.

Пры Пачатковай школе ў Рыбалах існуе гарцэрская арганізацыя Важатай гарцэрскай арганізацыі з'яўляецца настаўніца Зіна Бурыла. Яна вельмі любіць сваю працу. Восенню 1955 г. сарганізавала школьны драматычны гурток. На гадавіну Вялікага Кастрычніка адбылася першая пастаноўка гэтага гуртка. Ставілася польская п'еса «Падчас буры».

— Пачаткова вучні неяк неахвотна адносіліся да мастацкай самадзейнасці — успамінае Зіна Бурыла. Даводзілася нават крыху прымушаць.

На Новагоднюю вечарынку 1956 г. драматычны гурток даў другую пастаноўку. Тым разам ставілася ўжо беларуская п'еса «Пінская шляхта» Дуніна - Марцінкевіча. На працягу 1956 г. адбыліся пастаноўкі такіх п'ес, як: «Раскіданае гнязда» (III і IV адсл.) Я. Купалы; «Цімур і яго каманда» А. Гайдара і інш. З часам, дзякуючы чуллівым адносінам і настойлівасці важатай, вучні вельмі палюбілі гэтую справу. Цяпер пастаноўкі школьнага драматычнага гуртка карыстаюцца заслужанай папулярнасцю не толькі сярод самых маладых. На такія пастаноўкі вельмі ахвотна ідуць усе жыхары вёскі Рыбалы... каб толькі хапіла месца ў невялікім класе.

У сучасны момант гурток налічвае каля 20 чалавек — у асноўным вучні V, VI і VII класаў. Выдзяляюцца ўжо і першыя таленты. Добра выконваюць свае ролі: Лёня Федарук, Люся Швайко, Віця Амельянюк, Ліда Салаванюк, Люба Баніфацюк, Саша Леановіч з V класа і Валя Аляксеюк з VI класа.

На Новагоднюю ёлку гурток падрыхтаваў дзве невялікія польскія п'ескі «Байка пра сіротку Марысю і яе краснаюдкаў» і «Катар Дзеда Мароза». Адначасова з гэтымі пастаноўкамі, на месяц люты гурток рыхтуе да пастаноўкі п'есу Кандрата Крапівы «Партызаны».

— Ведаеце — кажа важатая — аднойчы прыходзяць да мяне вучні, паказваюць «Партызаны» і просяць: «Настаўніца, мы хочам ставіць гэту п'есу» Вучні ўжо самі стараюцца пашукаць сабе рэпертуар.

Добрай славай карыстаецца таксама і харавы гурток, якім кіруе настаўніца Вольга Зінкевіч. Налічвае ён каля 30 чалавек.

У яго рэпертуары выдучае месца займаюць беларускія песні — «Бывайце здаровы», «Ці свет ці світае», «Люблю наш край старонку гэту» і інш.

Прыгожым голасам вылучаецца Ліда Ваўрэнюк з VII класа, Лена Бручко з IV кл. і іншыя. У рэпертуар харавога гуртка ўваходзяць таксама і дэкламацыі вершаў беларускіх паэтаў. Асабліва таленавіта дэкламуе Люба Баніфацюк з V кл., Тоня Нікалаюк з IV кл. і Валя Ануфрэюк з V кл.

— Толькі бяда, вось, з падборам песень — кажа настаўніца Вольга Зінкевіч. Нідзе не можна купіць які - небудзь беларускі дзіцячы спеўнік. Вельмі мала, таксама маем беларускай дзіцячай паэзіі, ды й наогул — дзіцячай літаратуры.

С. Я.

КУЛЬТУРНЫ АГЛЯД

Весткі з БССР

Цікавай і багатай была новагодняя прарама артыстаў Беларускай дзяржаўнай эстрады пад загалоўкам «Добры дзень, сябры» У яе былі ўключаны вершы, песні, фельетоны беларускіх паэтаў і кампазітараў.

* * *

Беларуская харавая капела дала шэраг новагодніх канцэртаў на заводах, школах, калгасах. На канцэртах былі выкананы лепшыя творы беларускіх кампазітараў, а таксама творы рускіх і заходнееўрапейскіх кампазітараў.

* * *

«Міколка-паравоз» — гэта аповесць беларускага пісьменніка Міхася Лынькова. З канцом 1956 года боларуская кіностудыя «Беларусьфільм» закончыла работу над каляровым фільмам «Міколка — паравоз» — па аповесці М. Лынькова. Ролю маленькага Міколкі грае школьнік Вова Гуськоў.

Будзем мець надзею, што і да нас завандруе «жывы» «Міколка — паравоз».

* * *

На Новы год у Беларускім тэатры оперы і балету адбылася прэм'ера боларускай оперы «Надзежда Дурава», якая апявае народную мужнасць. Вобраз Надзежды Дуравай — гэта вобраз жанчыны — воіна, які ўпершыню з'явіўся ў оперы.

* * *

Шырокія планы ў працы ў Новым годзе мае Тэатр Юнага гледача ў Мінску. Першай п'есай, якую паставіць гэты тэатр у 1957 годзе — будзе п'еса маладога беларускага драматурга А. Пасава «Адрэзаны кавалак». У тэатры праводзіцца таксама падрыхтоўка да пастаноўкі на сцэне вядомай паэмы Якуба Коласа «Сымон - музыка».

* * *

У часе зімных канікул адбыліся сустрэчы наймалодшых школьнікаў сталіцы БССР з беларускімі дзіцячымі паэтамі Э. Агняцвет, А. Вольскім, М. Гамолкай. Падобныя сустрэчы адбыліся і старэйшай школьнай моладзі з вядомымі беларускімі пісьменнікамі і не толькі ў Мінску.

* * *

Нядаўна група беларускіх пісьменнікаў М. Танк, Ул. Карпаў, Э. Валасевіч — наведала г. Брэст і наладзіла рад сустрэч з грамадскасцю горала і Брэсцкага раёна. Сустрэчы праходзілі цёпла. Сваіх пісьменнікаў усюды прымалі з радасцю. У Брэсцкім педінстытуце Ул Карпаў прачытаў даклад аб сучаснай беларускай літаратуры.

* * *

У Новым 1957 годзе рэдкалегія «Беларусі» увяла шмат новага на старонках часопіса, між іншым, старонку для дзяцей, рыбалоўаў, друкуе гумарыстычныя апавяданні, байкі і песні.

* * *

Выдатны майстар кітайскага апавядання «Кітайскі Горкі» — такім быў Лу Сінь — кітайскі пісьменнік.

Нядаўна ў перакладзе на беларускую мову, выйшаў зборнік яго твораў. У кнігу ўключаны лепшыя творы Лу Сінь.

* * *

У Пхен'яне выйшаў з друку зборнік «Выбранае з совецкіх паэтаў», які складаецца з лепшых твораў паэзіі народаў Совецкага Саюза.

Досыць шырока прадстаўлена ў кнізе сучасная беларуская паэзія.

Карэйскі чытач пазнаёміцца ў зборніку з вершамі Янкі Купалы «Мая навука», «Сыходзіш, вёска, з яснай явы», «Памяці Максіма Горкага». Якуб Колас прадстаўлены вершамі «Комсамольцам», «Чымган». З твораў Пятруся Броўкі перакладзены на карэйскую мову «Расія», «На Палессі гоман, гоман»... Вершамі «Каб ведалі». «Раніца над Мінскам». «Граніца» прадстаўлены Максім Танк. У Пхен'янскім зборніку змешчаны вершы Аркадзя Куляшова «Бярозка», «Комсамольскі білет», «Сланечнік». З вершаў Пятра Глебкі перакладзены «Аб чым спяваюць салаўі», «Смерць салдата» і «Зварот».

ДА ЧЫТАЧОЎ

Беларускае Тэатральнае Аб'еднанне звярнулася да нас з просьбай дапамагчы ў збіранні матэрыялаў па гісторыі беларускага тэатра перыяду раней 1917 года.

Рэдакцыя ад душы падтрымоўвае вельмі цэнную ініцыятыву і заклікае сваіх чытачоў, якія маглі-б чым колеч дапамагчы ў гэтай справе, каб узялі да сэрца зварот БТА, які ніжэй змяшчаем:

Паважаныя таварышы!

Сектар мастацтва Інстытута літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР і Беларускае Тэатральнае Аб'еднанне збіраюць матэрыялы па гісторыі дарэволюцыйнага беларускага тэатра.

Асаблівую цікавасць прадстаўляюць: тэксты беларускіх п'ес, тэатральныя афішы і праграмы, фотаздымкі асобных сцэн, спектаклей і актораў, эскізы дэкарацый, батлейка і лялькі да яе і г. д.

Важнае значэнне маюць успаміны ўдзельнікаў тэатра Ігната Буйніцкага, народных тэатраў, розных гурткоў, так званых «беларускіх вечарынак» і г. д., а таксама звесткі аб дзейнасці рускіх, польскіх, украінскіх і другіх тэатральных калектываў на Беларусі да 1917 г.

Найбольш цікавыя ўспаміны і дакументы будуць апублікаваны.

Сваім водгукам на нашу просьбу Вы зробіце значны ўклад у працу па вывучэнню гісторыі тэатральнай культуры Беларусі.

Водгукі на гэты зварот просім адрасаваць: г Мінск, праспект Сталіна, 108, Інстытут літаратуры і мастацтва АН БССР, сектар мастацтва.

Ад рэдакцыі: звесткі можна прысылаць і на наш адрас.

АЛЯКСЕЙ ЗАРЫЦКІ.

Ира гэта нельга маўчаць

У раёне вёскі Малы Трасцянец, Мінскай вобласці, нямецкай паліцыяй быў арганізаваны канцэнтрацыйны лагер, у якім спалена і расстрэляна звыш 120.000 совецкіх грамадзян.

(З кнігі «Судавы працэс па справе аб злачынствах, зробленых нямецка - фашысцкімі захопнікамі ў Беларускай ССР»).

Вось яна, вёска Малы Трасцянец —
Нядаўнае наша вялікае гора:
Знішчаў нас агонь тут,
Знішчаў нас свінец,
Крывавае тут калыхалася мора.
Той час уяві сабе страшны на міг —
Убачыш знішчальнага лагера вышкі,
Фашысцкіх убачыш на іх
Вартавых,
А ўночы ракет асляпляльныя ўспышкі.
А далей у полі колькі равоў,
Як дровы, туды панакладзены целы
Замучаных нашых дзяцей і братоў —
Адважных салдат,
Партызанаў смелых.
Вялізнай магілаю стаў гэты кут,
Сто дваццаць замучана тысяч:
Паставіць-бы помнік вялікі тут,
Той помнік з граніту высеч.
Ды кут гэты,
Сорам казаць мне,
Заглух,
Забыты людзьмі, занядбаны.
Расце на магілах палын ды лапух,
Убогенькі помнік стаіць там цагляны.
І той ужо мохам паспеў абрасці
І надпіса нават на ім не знайсці
І гэта не ў пушчы,
Не ў дзікай глушы,
Але пад рукою, таварышы,
Блізка.
Там побач машыны ляцяць па шашы,
Віднеюцца ўскраіны Мінска.
Асфальтам бліскучым,
Каторы ўжо год,
Паўз помнік закінуты гэты,
Імчыцца ў машынах адказны народ:
Начальнікі мчацца,
Імчацца паэты.
Бяссмерце герояў, што ўвойдзе ў вякі,
Услаўляюць паэты ў натхненні,
А тут хоць-бы допіс з'явіўся які
Аб гэтым усім запусценні.
У нас хіба толькі адзін Трасцянец
Закінуты ўсімі, забыты?
Наш край гераічны
З канца
У канец
Сягоння вазьмі і прайдзі ты,
І колькі пабачыш забытых магіл
Змаганцаў, са славаю паўшых.
Ужо забыццё кладзецца, як пыл,
На тысячы Лідзіц нашых.
Скажу я старую ісціну ўслых, —
Стагодняя мудрасць — не жарты,
Хто не шануе герояў сваіх,
Той сам пашаны не варты.
Нясу па загінуўшых ў бітвах тугу.
Крыві ў Трасцянцы праліваліся рэкі,
Там змоўкла сто дваццаць тысяч навекі,
І я тут маўчаць не магу.

БАЛЕСЛАЎ МАНКЕВІЧ.

Гутаркі аб мове

Гутарка 11

Як Вам, дарагія Чытачы, удалося выканаць другое практыкаванне з дзесятай гутаркі? Там трэба было праскланяць назоўнікі: *града, газета, барана, баразна, брытва.*

На ўсякі выпадак праверым скланенне гэтых назоўнікаў. Назвы склонаў абазначым толькі першымі літарамі, а пытанні прапусцім, бо вы іх ужо напэўна запомнілі.

АДЗІНОЧНЫ ЛІК

Н.	град-а	газет-а	барад-а	баразн-а
Р.	град-ы	газет-ы	барад-ы	баразн-ы
Д.	градз-е	газец-е	барадз-е	баразн-е
В.	град-у	газет-у	барад-у	баразн-у
Т.	град-ой	газет-ай	барад-ой	баразн-ой
М. аб	градз-е	газец-е	барадз-е	баразн-е

МНОЖНЫ ЛІК

Н.	град-ы	газет-ы	барод-ы	барозн-ы
Р.	град	газет	барод	баразён (барознаў)
Д.	град-ам	газет-ам	барод-ам	барозн-ам
В.	град-ы	газет-ы	барод-ы	барозн-ы
Т.	град-амі	газет-амі	барод-амі	барозн-амі
М. аб	град-ах	газет-ах	барод-ах	барозн-ах

Брытва нам не змясцілася ў слупку, таму мы яе праскланяем асобна: брытва, брытвы, брытве, брытву, брытвай, аб брытве; брытвы, брытваў, брытвам, брытвы, брытвамі, аб брытвах.

Формы творнага склону з канчаткам *-ою, -аю* (градою, газетаю) мы прапусцілі з-за недахопу месца. Але аб іх мы ўжо гаварылі.

Разгледзім нашы прыклады скланення. У назоўніках *града, барада* ў давальным і месным склонах адзіночнага ліку гук *д* стаў мяккім і перайшоў у гук *дз*. У нас атрымалася: *градзе, барадзе*. У слове *газета* ў гэтых самых склонах адзіночнага ліку на месцы гуку *т* паявіўся мяккі гук *ц: газеце.*

Тут мы зробім вывад: ва ўсіх назоўніках першага скланення з асновай на цвёрды зычны ў давальным і месным склонах адзіночнага ліку адбываецца змякчэнне канцовага зычнага, прычым *д* пераходзіць у мяккае *дз*, а *т* — у мяккае *ц*.

Варта яшчэ звярнуць увагу на націск. У слове *школа* націск не змяняе свайго месца ў абодвух ліках ва ўсіх склонах. У слове *зіма* націск стаіць на апошнім складзе ва ўсіх склонах адзіночнага ліку. Але ў назоўным склоне множнага ліку націск пераходзіць на першы склад і застаецца ў гэтым становішчы ва ўсіх склонах. Гэта самае мы назіраем у слове *града.*

У назоўніку *барада* ў адзіночным ліку націск нязменны: ён стаіць на апошнім складзе. У множным ліку ён пераходзіць на другі склад ад пачатку слова, на якім стаіць ва ўсіх склонах. Гэта самае датычыць назоўніка *баразна*, з той, аднак, розніцай, што родны склон множнага ліку назоўніка *баразна*, апрача формы *барознаў*, мае яшчэ форму *баразён*, у якой націск пераходзіць на апошні склад.

Пяройдзем цяпер да наступнай групы першага скланення — да назоўнікаў з асновай на зацвярдзелы зычны — і праскланяем назоўнікі *гара, вежа* і *крыніца.*

АДЗІНОЧНЫ ЛІК

Н.	гар-а	веж-а	крыніц-а
Р.	гар-ы	веж-ы	крыніц-ы
Д.	гар-ы	веж-ы	крыніц-ы
В.	гар-у	веж-у	крыніц-у
Т.	гар-ой (ою)	веж-ай (аю)	крыніц-ай (аю)
М. аб	гар-ы	веж-ы	крыніц-ы

МНОЖНЫ ЛІК

Н.	гор-ы	веж-ы	крыніц-ы
Р.	гор	веж (аў)	крыніц
Д.	гар-ам	веж-ам	крыніц-ам
В.	гор-ы	веж-ы	крыніц-ы
Т.	гар-амі	веж-амі	крыніц-амі
М. аб	гар-ах	веж-ах	крыніц-ах

Што цікавае Вы прыкмецілі ў скланенні адзіночнага ліку гэтых назоўнікаў і што ў множным ліку?

ПРАКТЫКАВАННЕ

Па ўзору слова крыніца, праскланяйце назоўнік *задача*, а па ўзору вежа праскланяйце назоўнік *пушча.*

Кастусь Каліноўскі і паўстанне 1863 г.

«Беларускі народ збудзіўся ў XIX ст. пасля доўгавечнай спячкі», — такі сказ стаўся ў беларускай літаратуры і гісторыі агульнапрынятым. Аднак гэта, прынамсі ў вуснах гісторыі з'яўляецца вялікай несправядлівасцю і крыўдай для беларускага народу. Праўда, што да палітычнага жыцця гэты сказ, як паэтычная форма, мог-бы да поўнай меры ўжывацца, але палітычнае жыццё далёка не абыймае ўсіх праяваў жыцця народу. Беларускі народ, хаця і «спала» у ім палітычная думка, усё-ж-такі жыў. Здраджаны асвечанымі клясамі жыў пад саламянымі стрэхамі, сярод загнаных прыгонам сялян, жыў у іх песнях, казках, легендах, мастацтве, абычаях. І хаця гэтага не пабачылі некаторыя гісторыкі XX стагоддзя, ведалі гэта Бакунін, Герцан, Огарэў. Не паасобныя адзінкі разбудзілі беларускі народ, але ён сам прамовіў вуснамі гэтых адзінак. І гэткае становішча не толькі не памяншае значэння такіх, прыкладам, адзінак, як Кастусь Каліноўскі, а наадварот — робіць з іх жывых людзей, перадавую частку нашага народу.

Магутным рэхам адбіўся ў душах святлейшых адзінак Герцанаўскі «Колокол». Ён клікаў усіх пакрыўджаных, усіх прыгнечаных социяльна і нацыянальна да змагання за лепшую долю, за свае правы. Гукі «Колокола» не маглі абмінуць і Беларусь. Каліноўскі якраз быў узгадаваны на літаратуры расійскіх народнікаў.

Як паўстала і скрышталізавалася палітычная думка Кастуся Каліноўскага?

Бакунін падтрымліваў сярод палякаў думку аб паўстанні і клікаў іншыя прыгнечаныя народы да супольнай барацьбы. Але барацьбу гэтую ён уяўляў як змаганне сялян і работнікаў за социяльнае і нацыянальнае вызваленне сваіх народаў.

Узгадаваны на гэткіх думках Кастусь Каліноўскі вярнуўся з Пецербурскага універсітэта ў сваю Гродзеншчыну. Тут пад мянюшкай Васіля Світкі, вандруючы па вёсках ён прыслухоўваецца да голасу мас. І ён адкрывае вялікую прорву, якая існуе ў той час паміж селянінам - беларусам і спольшчаным панам з аднаго боку, і расійскім чыноўнікам з другога. Ясна, што ён у змаганні стане па старане селяніна, а гэта змушае яго кінуць кліч барацьбы супроць адных і другіх.

Ідэйнае спалучэнне з расійскімі народнікамі і непасрэдныя спасцярогі на вёсцы зрабілі Каліноўскага тым, чым ён ёсць, г. зн. змагаром за нацыянальнае і соцыяльнае вызваленне беларускага народу.

Паўстае аднак пытанне, чаму Каліноўскі бярэ ўдзел у паўстанні 1863 г., якое мае на ўвазе польскія нацыянальныя інтарэсы, а перш за ўсе шляхоцкі характар?

Бжозоўскі Станіслаў*) у творы сваім «Пломень» праз вусны селяніна, які браў удзел у паўстанні, так характарызуе гэтае паўстанне (перш за ўсё ягоных кіраўнікоў): — «Каб ды яны гэтай сялянскай Польшчы не баяліся, каб — ды ім гетманства і каштэлянства не пахла, я, стары — гавару — ужо-б на нашай зямельцы ніхто намі не кіраваў. Я да ног падаў розным панам... Крыкнуць на ўсю зямлю: — «Сяляне, зямлю браць, а ўзяўшы не пазволіць яе адабраць! Яны і Мураўёва не спалохаліся-б».

Гэты абразак рысуе ўсю трагедыю паўстання 1863 г. Паўстанне толькі тады магло-б лічыць на перамогу, калі-б патрапіла ўзварухнуць сялянскія масы. Тымчасам, затушаваўшы соцыяльны прабел, яно асталося для польскага сялянства незразумелым.

«Штык я ў партыі кінуў пад ногі», — расказвае той-жа ўдзельнік паўстання ў Бжозоўскага, — «калі мне селяніна вешаць казалі. — Шпіён ён,—гавораць — ён бацькаўшчыну, народ здрадзіў! — А яго бацькаўшчына і народ мала разоў здраджалі? Якая гэта яму бацькаўшчына? Што ён меў? Панскі бізун і панскую ласку, калі меў прыгожыя дочкі. Яму вы, ваша бацькаўшчына і цар — усёроўна».

І гэтае невыразнае соцыяльнае аблічча было цвікам у труну паўстання. Селянін не толькі не пайшоў за паўстанцамі, але паверыў агітацыі царскіх слуг, што паўстанне было выклікана панамі, нездаволенымі знясеннем паншчыны.

Аднак прыгледзіўшыся глыбей, глянуўшы ў падполле, дзе падрыхтоўвалася паўстанне, мы знойдзем адказ на пастаўленае намі пытанне. Нацыянальны Камітэт у Варшаве, які падрыхтоўваў паўстанне, выразна дзяліўся на дзве варожыя групы. Адну з іх прадстаўлялі «белыя», каторыя калі і ўспаміналі пра паляпшэнне долі селяніна, то адкладалі гэта на далёкую будучыню імкнуліся адбудаваць Польшчу шляхецкую. Другая група складалася з т. зв. «чырвоных», каторыя змагаліся за знясенне прыгону, за дэмакратычны лад, за федэрацыю з братнімі народамі.

І цяпер, прыпомніўшы палітычныя погляды Каліноўскага, мы лёгка зразумеем, чаму Кастусь Каліноўскі ўзяў дзейны ўдзел у паўстанні. Ён у паразуменні з «чырвонымі» сябрамі Камітэта імкнуўся здзейсніць свае вялікія мэты.

Але гэтыя мэты, як мы бачылі, пакрываліся з мэтамі часткі польскага грамадзянства, а тут адцемім, што не толькі польскага, але і украінскага, літоўскага і іншых. Дык Кастусь Каліноўскі падняў барацьбу за вызваленне не толькі беларускага, але і другіх братніх народаў, але рэпрэзентаваў ён думкі і імкненні беларускага народу і гэта ставіць яго ў рады беларускіх нацыянальных герояў.

В. С.

БАКУНІН МІХАЛ (1814—1876) — рэволюцыянер, б. царскі афіцэр. У 1840 годзе апынуўся загранiцай. Браў удзел у рэволюцыі 1848 г. Два разы быў засуджаны на кару смерці (у Германіі і Аўстрыі), потым «памілаваны» і ў 1851 г. выданы Расіі, дзе быў замураваны ў крэпасць, потым высланы на Сібір. У 1861 годзе ўцякае заграніцу. Дапамагае польскаму паўстанню 1863 года.

ГЕРЦАН АЛЯКСАНДР (1812—1870) — выдатны расійскі пісьменнік і публіцыст. Выдаваў у Лондане свой вядомы палітычны двутыднёвік «Колокол». Таксама падтрымліваў польскае паўстанне, выступаў процi гвалту чыноўнікаў і памешчыкаў над прыгоннымі сялянамі.

ОГАРЭУ МІКАЛАЙ (1813—1877) — паэт, прыяцель і супрацоўнік Герцана.

БЖОЗОУСКІ СТАНІСЛАУ — польскі філосаф і таленавіты пісьменнік з канца XIX і пачатку XX ст.

Беларускія стравы

СУП ГРЫБНЫ З ВУШКАМІ

Сушаныя грыбы адварыць, затым прапусціць разам з цыбуляй праз мясарэзку або дробна пашынкаваць. Адвар, у якім варыліся грыбы, пракіпяціць з невялікай колькасцю мукі так, каб атрымаўся пюрэпадобны суп, заправіць яго воцатам (па смаку). З пшанічнай мукі замясіць крутое прэснае цеста і зрабіць вушкі з грыбным фаршам (накшталт пяльменяў). Гэтыя вушкі абсмажыць у алеі і пакласці ў суп

Ці ведаеце, што...

...нядаўна Педагагічнаму інстытуту ў Полацку прысвоена імя вялікага беларускага асветніка і першадрукара Георгія Скарыны. Усе студэнты і выкладчыкі з вялікай радасцю сустрэлі гэтую пастанову.

На здымку: Аляксандар Юрчук і яго жонка Юльля — былыя партызаны атрада імя Дзержынскага

Фото — А. О.

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ (12)

Упаў на зямлю. Была ноч. Скочыў да недалёкай сцяны. Хаця балела мне ўсё цела, косці, сам не знаю як праскочыў высокую сцяну. Раптам забрахаў сабака. Потым адазваліся іншыя. Паляцела ў неба ракета, хтось выстраліў. А я голы бег, колькі сіл хватала ў старану пушчы. Ракеты асвятлялі крокі. Падаў я, уставаў, а ўсё-бы далей. Убег у лес. Быў свабодны.

Трошкі аддыхнуў і зноў пабег у пушчу. Сэрца падходзіла да горла, мускулы зусім не працавалі. Каб змыліць сляды дапаў да струменчыка і багна. Некалькі сот метраў цягнуўся я па шыю ў зімнай вадзе, а потым у балоце.

Калі зарыентаваўся, што ад Белавежы даволі далёка ўжо адбег, што ўжо не чуваць пагоні, адпачыў крыху ў кустах, дрыжучы ад холаду і вычарпання.

Уставала раніца. Вакол была глухая пушча. Дзе быў, які гэта быў квартал, не ведаў. Брудны, абмазаны балотам і шыпулькамі, як першабытны чалавек ішоў далей. Цела адмаўляла паслушэнства, палілі раны, дакучаў голад. Наступную ноч праспаў трохі на дрэве. На другі дзень вышаў я на ўзлессе.

Недалёка відаць было вёску. Аколіцы гэтай не знаў. На полі працаваў якісь селянін. Калі ён зблізыўся да лесу я вышаў да яго, той убачыўшы мяне крыкнуў і хацеў уцякаць. Учуўшы, што гавару па-беларуску пачаў са мною размаўляць. Вёска гэтая ляжала недалёка Пружан. Цяпер я быў зарыентаваны, дзе знаходзіцца Гайнаўка. Селянін пайшоў дахаты і прынёс мне трохі есці і трохі адзення.

Пайшоў я шукаць свайго аддзела. Якое было маё здзіўленне, калі прыйшоў я на тое месца, дзе быў наш аддзел партызанаў і нічога не застаў. Тады, калі мяне злапалі немцы, партызаны змянілі месца пастою і ўсе кантактовыя скрынкі. Як дастацца да аддзела? Ходзячы па пушчы спаткаў знаёмага пастуха, які быў нашым сувязным. Ён паведаміў аддзел, прышоў патруль і забраў мяне.

Замест цёплага прыняцця я спаткаўся ў аддзеле з пэўнай рэзервай. Камандванне выслухала мяне пару раз, разведка разглядала пэўныя справы і на канец паверылі мне і далі зброю. Чуйнасць была вельмі перасцярагана.

Як потым аказалася, да немцаў я папаў зусім выпадкова.

* * *

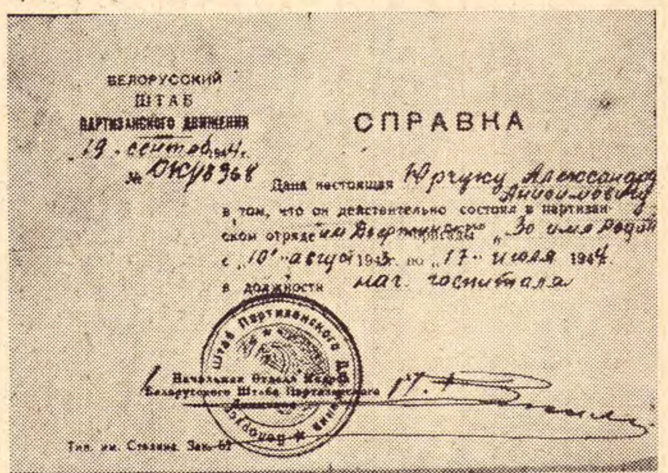
Была незабыўная раніца 17 ліпеня 1944 года. Недалёка нашага аддзела хтосьці выстраліў. На лясной прасецы стаяў патруль Совецкай Арміі.

Ці-ж можна сёння апісаць радасць, з якой мы віталі пераможцаў? Гэтага не можна расказаць, гэта трэба перажыць. Да нашага аддзела прыйшла група салдатаў Совецкай Арміі. Знайшліся і гарэлка і гармонік. Плылі ўспаміны, апавяданні, спеў. Нам быў канец вайны — совецкіх салдатаў чакала яшчэ далёкая дарога аж да Берліна.

Гайнаўка і навакольныя вёскі былі хутка вызвалены. Штаб нашай партызанскай брыгады затрымаўся ў Гайнаўцы. Мы пакідалі пушчу. Людзі віталі нас кветкамі. Была радасць і былі слёзы. Многа парашутыстаў і салдатаў пайшло ў Армію. Пайшлі ў армію і людзі ад нас. Старэйшыя вярнуліся дамоў будаваць новую рэчаіснасць у Народнай Польшчы.

Партызанскае апавяданне дабегла да канца. Што цяпер робяць героі нашага апавядання, былыя партызаны Юрчук, Саевіч, Койла і іншыя?

Многа з іх разышлося па свеце, выехала ў Совецкі Саюз. Аляксандар Юрчук доўга па вайне не раставаўся з партызанскім аўтаматам, памагаючы разбіваць фашысцкія банды на Беласточчыне і ўстанаўляць новы парадак і народную ўладу. Цяпер працуе ён у дзяржаўнай установе ў Беластоку. Грудзі яго ўкрашаюць Партызанскі Крыж і іншыя адзнакі.

БЕЛОРУССКИЙ
ШТАБ
ПАРТИЗАНСКОГО ДВИЖЕНИЯ
19 сентября 1944 г.
№ Юсув 368

СПРАВКА

Дана настоящая Юрчуку Александру Андреевичу
в том, что он действительно состоял в партизанском отряде им. Дзержинского „За имя Родины"
с „10" августа 1943 по „17" июля 1944
в должности маг. госпиталя

Начальник Отдела Кадров
Белорусского Штаба Партизанского Движения

Тип. им. Сталина. Зак. 62

Даведка, якую атрымаў тав. Юрчук з Беларускага штаба партызанскага руху.

Грыгор Саевіч астаўся ў Новасадах. Адбудаваў дом, распачаў працу на раллі. Памагаў арганізаваць сельскагаспадарчы кааператыў у Новасадах і Дубінах.

Цяпер з'яўляецца старшынёй Прэзідыума ГРН у Дубінах, на грудзях у яго ёсць «Крыж Кавалерскі Рэстітута Полёнія».

Сцяпан Койла ўраз з жонкай Ганнай жывуць у Дубінах. Ён працуе ў ПЗГС у Гайнаўцы, яна займаецца жывёлагадоўляй у мясцовым сельгаскааператыве.

Цярэнці Яноўскі жыве ў Пшэходах. Займаецца земляробствам, дзе з'яўляецца перадавіком.

Часамі Саевіч, Койла і Яноўскі збіраюцца разам адведваюць месцы зямлянак і лагераў ў пушчы, магілы таварышаў, месцы на рэйках, дзе высаджвалі фашысцкія цягнікі. Плывуць тады ўспаміны.

Вось з такіх успамінаў паўстала нашае апавяданне.

КАНЕЦ.

З жыцця аддзела БГ-КТ у Бельску

Праўленне аддзела БГ-КТ у Бельску атрымала сваё памяшканне. Знаходзіцца яно пры вуліцы 1 Мая (Дом партыі).

Сакратарыят аддзела адкрыты штодзённа ад 15 да 17 гадзін.

* * *

Бельскі аддзел Таварыства прымае запісы ў мастацкія калектывы: харавы, танцавальны і драматычны.

Запісы прымаюцца ў памяшканні аддзела кожны дзень ад 15 да 17 гадзін.

Паўлінка

Так выглядае вокладка п'есы Янкі Купалы «Паўлінка», якую выдала ГП Беларускага грамадска - культурнага таварыства ў Беластоку.

Цана 2 зл. 50 гр.

Беларускі каляндар

У пачатку лютага г. г. у Беластоку выйдзе з друку першы беларускі каляндар у народнай Польшчы.

Змест каляндара вельмі цікавы і рознастайны.

У каляндары знаходзяцца праваслаўныя і каталіцкія святы. Каляндар пазнаёміць чытачоў з грамадска - культурным жыццём беларусаў у Польшчы, з дзейнасцю Беларускага грамадска-культурнага таварыства.

У ім чытачы азнаёмяцца з творчасцю выдатных беларускіх пісьменнікаў, іх аўтабіяграфіямі.

Гаспадары і гаспадыні знойдуць у каляндары цікавыя парады патрэбныя ў іх жыцці і працы.

У каляндары таксама знаходзяцца даты важнейшых міжнародных падзей. Старонкі каляндара багаты гумарам, сатырай, прымаўкамі, вельмі цікавымі народнымі пагаворкамі і беларускім фальклорам.

У ім ёсць шмат цікавых ілюстрацый з архітэктуры і прыгожых беларускіх краявідаў. Цана яго ўсяго толькі 5 злоты.

Заказы на каляндар можна высылаць ўжо зараз на адрас:

Галоўнае Праўленне Беларускага грамадска культурнага таварыства Беласток, вул Маніфесту Ліпцовага № 25.

Грошы ўплочваць на конта ПКО — Беласток 113-9-395. (в.б.)

Бацькі будуюць сваім дзецям школу

Восенню 1954 года ў Войшках, Бельскі павет, было шумна. Адбываліся падрыхтоўчыя сходы да выбараў у Рады народовыя. І вось тады ўзнікла ідэя пабудаваць ў вёсцы новую, прыгожую школу. Быў утвораны Камітэт будовы школы пад старшынствам грам. Паўла Нікалаюка. У Камітэт увайшло 9 чалавек, пераважна жыхароў вёскі.

Аддзел асветы ПРН у Бельску на пабудову школы прызначыў 250 тыс. зл. Але гэтага было яшчэ надта мала. Трэба было дадаткова збіраць грашовыя складчыны з гаспадароў вёскі. Ужо на працягу 1955 г. закуплена шмат будаўнічых матэрыялаў. Гаспадары добраахвотна давезлі значную колькасць камення і гравію (жвіру).

На весну 1956 г. Аддзел асветы ПРН у Бельску канчаткова аформіў дакументацыю будучай школы. Пабудовай школы занялося Павятовае будаўнічае прадпрыемства (БПП) у Бельску, якое забяспечыла будову толькі спецыялістычнымі сіламі. Рабочай сілай павінны былі забяспечыць жыхары Войшак шляхам грамадскіх працоўных абавязацельстваў (чынамі).

І вось пачалася інтэнсіўная праца. У месяцы чэрвені гаспадары звезлі амаль усю патрэбную на пабудову цэглу, а ў канцы лета закладзена фундаменты.

Будову школы прадугледжваецца закончыць на 1 верасня 1957 года.

Яшчэ адна Пачатковая школа перамесціцца з цёмных, курных хат у светлы, новы будынак.

С. Я.

Ці так павінна быць

У Міхалове нарэшце ўжо ёсць школа, якую будавалі амаль пяць гадоў Гэту школу здадзен ў карыстанне незакончанай. Звонку будынак досыць прыгожы, але ўнутры — як пасля цяжкай вайны. Планавалася ўсё — так і павінна быць. Але план ёсць толькі планам.

Гэтая школа каштавала некалькі мільёнаў злоты, а дзеці не маюць патрэбнай выгады. Няма вады. Нават для цэнтральнага агравання даносяць ваду вёдрамі Няма таксама адпаведнай колькасці клазетаў. У час перапынкаў ля клазета ўтвараецца доўгая чарга дзяцей. Некаторыя з іх бегаюць «за сваёй патрэбай» дахаты. Пасля спазняюцца на ўрокі. Настаўнік упісвае ў дзённік заўвагі.

Ці так можа быць у школе?!

Чытач з Міхалова пав. Беласток.

Перайменаваць Белавежу на пасёлак

Зараз у Белавежы налічваецца 3.500 жыхароў. Есць тут розныя ўстановы (у тым і навуковыя). Калі надыйдзе сезон — тады тысячы экскурсантаў як з заграніцы — так і з краіны наведваюць Белавежскую пушчу, парк і самую Белавежу.

У сувязі з гэтым Белавежу ўжо даўно трэба было-б перайменаваць на пасёлак і паставіць у сувязі з гэтым на адпаведных правах.

Грамадская рада ў Белавежы выступіла ўжо даўно са сваёй пастановай да Прэзідыума Ваяводскай рады народовай у Беластоку. У «ваяводстве» зацвярдзілі і паслалі ў Прэзідыум Урада, але дагэтуль нічога не чуваць.

Перайменаванне Белавежы ў пасёлак гэта справа вельмі важная.

А. О.

Чаму гэтым ніхто не цікавіцца ў Бельску

У Бельску-Падляскім ёсць некалькі пляцоў, якія падлягаюць Прэзідыуму гарадской рады народовай. Міма таго, што ёсць там табліцы з надпісамі «Пастой фурманак забаронены», аднак у кожны торговы дзень стаіць там многа фурманак. Пасля торговага дня на гэтых пляцах астаецца многа смецця, гною і ўсялякіх брудаў. Мне здаецца, што Санітарная камісія павінна цікавіцца і памянутымі пляцамі.

На вуліцы Міцкевіча (у Бельску Падляскім), на супраць фінансавага аддзела Прэзідыума ПРН замест фотагазеты альбо цікавых фотаздымкаў аб дзейнасці гурткоў ПЦК, а таксама Павятовага аддзела Чырвонага крыжа, вісяць старыя, парваныя, пажоўклыя плакаты.

Выглядае так, быццам вітрына звярталася да людзей: «Зацікаўцеся мною, калі ласка».

Л. П.

Падтрымаць ініцыятыву

У вёсцы Ласіняны (Сакольскі павет) ёсць многа моладзі, у якой нямала ініцыятывы і энергіі. Хлопцы і дзяўчаты імкнуцца арганізаваць мастацкі гурток, хочуць мець у сваёй вёсцы хор, танцавальную і тэатральную групу. Мастацкі гурток мае ўсе магчымасці развіцца, таму што ёсць там таленавіты арганізатар, а таксама дырыжор і саліст.

З'яўляецца ім Аркадзь Раманюк. Трэба таксама падкрэсліць таленавітасць Алеся Беганскага. Гэты пажылы чалавек мае нейкую практыку ў рэжысёрстве. Ён ахвотна і зараз кіраваў-бы тэатральным гуртком. Моладзь не мае толькі святліцы, — не мае дзе збірацца на рэпетыцыі. Гэту справу можна аднак наладзіць таму што ў Ласінянах ёсць хата, якую можна выкарыстаць на святліцу Патрабуе яна толькі рамонту. А вядома, на рамонт патрэбны грошы. Частку сумы, а таксама працу пры рамонце моладзь абавязваецца сама падажыць. Рэшту грашовай дапамогі моладзь дамагаецца ад Павятовага аддзела культуры.

Нам здаецца, што трэба выкарыстаць добрую ініцыятыву моладзі з Ласінян.

М. Х.

З жыцця беларускай эміграцыі

Месяц таннай беларускай кніжкі

НРФ. Эміграцыйнае выдавецтва «Бацькаўшчына» абвясціла месяц студзень 1957 года — месяцам таннай беларускай кніжкі.

Да продажы падрыхтаваны выдавецтвам, між іншым: паэма Якуба Коласа «Новая Зямля», п'еса Янкі Купалы «Тутэйшыя», драма Янкі Купалы «Раскіданае гняздо», выбар паэзіі Янкі Купалы «Спадчына», паэма Якуба Коласа «Сымон Музыка», аповесць Якуба Коласа «У палескай глушы», альманах твораў эміграцыйных паэтаў і пісьменнікаў «Ля чужых берагоў».

Месяц таннай беларускай кніжкі працягваецца і на люты.

ШКОЛЬНЫ ФОНД У НЬЮ ЁРКУ

29 верасня 1956 г. стварыўся Беларускі Школьны Фонд. Абапіраецца ён будзе на самаахвотных месячных складчынах і ахвярах, збіраных на падпісаныя лісты.

Школьны Фонд закладаецца дзеля пакрыцця выдаткаў, звязаных з працай школ, а таксама дзеля выдання школьных падручнікаў, якіх апрача буквароў, у ЗША няма.

«Ніва» памагла

„Дайце Гарадзіску беларускую кніжку"

Пад такім загалоўкам у 38 «Нівы» была змешчана нататка аб тым, што ў вясковай бібліятэцы ў Гарадзіску вельмі мала беларускіх кніжак.

Аддзел Культуры Прэзідыума ПРН у Гайнаўцы адказваючы на гэту нататку паведамляе нашу рэдакцыю, што ў 1957 годзе бібліятэка ў вёсцы Гарадзіско атрымае на 20 прац. больш беларускіх кніжак у параўнанні мінулым годам.

М. Х.

Сам выршыш аб сваім часопісе

Чытачы аб „Ніве"

У 34 нумары «Нівы» мы змясцілі анкету пад загалоўкам «Сам выршыш аб сваім часопісе».

Рэдакцыя змяшчала анкету, з мэтай даведацца ад чытачоў, што яны думаюць аб сваім часопісе і якім яго хацелі-б бачыць у будучыні. Рэдакцыя лічыла на дапамогу шырокіх мас чытачоў у форме добрых, патрэбных ёй у рэдагаванні «Нівы» заўваг і парад. І яна ў гэтым не памылілася. Зараз пасля апублікавання анкеты ў рэдакцыю пачалі напłываць шматлікія адказы.

Пераважная колькасць адказаў вельмі патрэбная. У іх знайшлі мы цэнныя заўвагі і прапановы якія многа дапамагаюць рэдакцыі ў рэдагаванні часопіса. Некаторыя з іх мы ўжо змяшчалі ў «Ніве». Аднак усіх змясціць немагчыма, таму што ёсць іх вельмі многа.

Амаль усе чытачы, якія адказалі на анкету з'яўляюцца падпісчыкамі «Нівы». Большасць з іх цікавіцца артыкуламі, у якіх закранутыя праблемы нашай беларускай нацыянальнай меншасці. Найбольш ім падабаюцца такія артыкулы, якія кранаюць больш агульныя праблемы, хвалюючыя ўсіх беларусаў, а не толькі жыхароў нейкай мясцовасці ці прадпрыемства.

На працягу далейшай працы, рэдакцыя пастараецца змяшчаць у «Ніве» больш такіх артыкулаў.

Аднак не ўсіх чытачоў задавальняюць поўнасцю матэрыялы змешчаныя ў часопісе.

Многія з іх дамагаліся, каб на старонцы «З Савецкай Беларусі» больш змяшчаць матэрыялаў аб культурным жыцці ў БССР. Дзеля ажыццяўлення гэтых жаданняў рэдакцыя на гэтай старонцы ўжо пачала змяшчаць месячны агляд найважнейшых культурных падзей у БССР. Пастараецца таксама змяшчаць больш чым дагэтуль звестак аб жыцці моладзі ў Савецкай Беларусі.

Многія з чытачоў хацелі-б са старонак «Нівы» больш даведацца аб жыцці і працы нашай беларускай інтэлігенцыі, а асабліва аб жыцці і працы нашых настаўнікаў.

Бяда ў тым, што нашыя настаўнікі зусім мала да нас пішуць. А шкада. Чаму-ж старонкі «Нівы» не маглі-б стацца месцам іх гарачых спрэчак і абмену вопытаў у так важнай і адказнай галіне працы як выхаванне маладога, сацыялістычнага пакалення.

Мы зусім згодны з тым, што на старонках «Нівы» павінна быць больш артыкулаў аб культурна - асветных праблемах. Няхай-жа дапаможа нам у гэтым наша беларуская інтэлігенцыя, а асабліва настаўнікі. Старонкі часопіса для іх цікавых матэрыялаў будуць заўсёды адкрыты.

Многія з чытачоў дамагаюцца пабольшыць аб'ём «Нівы» найменш да 12 старонак. Рэдакцыя таксама стараецца дабіцца гэтага.

Пакуль што, рэдакцыя выступіла з прапановай да Галоўнага Праўлення «РСВ Праса» ў Варшаве дзеля прызначэння паперы на месячны чатырохстаронны дадатак да «Нівы», у якім хочам змяшчаць матэрыялы для дзяцей і моладзі.

Наогул дагэтуляшні графічны выгляд «Нівы» падабаецца нашым чытачам. Аднак некаторыя з іх звярнулі ўвагу на карэктарскія памылкі, якіх яшчэ шмат ёсць на старонках часопіса.

Ну што-ж, гэта праўда. Калектыў нашай рэдакцыі яшчэ вельмі малады, сустракаецца са шматлікімі цяжкасцямі ў працы, таму і ўсялякія памылкі здараюцца.

Рэдакцыя пакладзе ўсе намаганні на тое, каб у будучыні было іх штораз менш. У хуткім часе пастараемся змясціць артыкул, які пазнаёміць нашых чытачоў з працай калектыву рэдакцыі і друкарні, тады можа лепш будзе зразумелым, чаму ў нас здараюцца яшчэ розныя памылкі.

Амаль усе чытачы выказаліся, што песні, якія мы змяшчаем у «Ніве» — вельмі патрэбныя, што ў іх асяроддзі спяваюць гэтыя песні, таму і ў далейшым будзем змяшчаць іх.

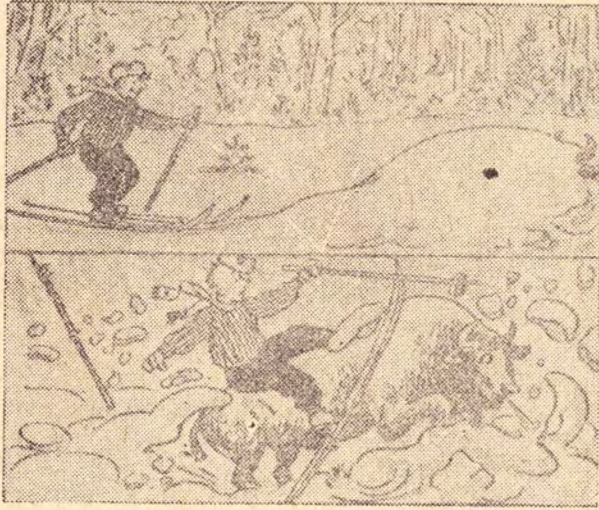
Большасці чытачам падабаецца старонка «Гумару і сатыры». Аднак некаторыя з іх звярнулі ўвагу, што гумар у параўнанні з сатырай з'яўляецца шмат слабейшым, а неаднойчы зусім прымітыўным. У будучыні пастараемся падбіраць гумар лепшы і цікавейшы.

Дадожым таксама ўсіх намаганняў, каб «Ніва» ставалася штораз лепшай і штораз больш цікавай, каб поўнасцю задавальняла сваіх чытачоў.

Рэдакцыя ў далейшым чакае на вашыя заўвагі і прапановы адносна рэдагавання часопіса.

У наступным нумары «Нівы» падамо да ведама прозвішчы тых удзельнікаў «анкеты», якія атрымалі ўзнагароды.

На прагулцы ў Белавежскай пушчы.

Вытлумачыла

Ён: — Ці бачыла, як гэтая прыгожая дзяўчына ўсміхнулася да мяне?

Яна: — Можа быць. Як я цябе першы раз убачыла, то таксама мяне смех парваў.

(в)

Канькі

Прыпамінаецца мне заўсёды дзяцінства і першая радасць, калі бацька прынёс канькі Былі гэта звычайныя снягуркі з горда задзёртымі насамі. Калі я ставаў у іх на лёд, то ў мяне ногі вывaрочваліся і пераважна ляжаў на ільдзе з задзёртымі нагамі ўгару, здаецца што нагам так было лепш, чым стаяць на ільдзе.

Потым прышлі другія часы, вецер свістаў у вушах, канькі звонка рэзалі лёд і з пякучым сэрцам імчаўся я з хуткасцю кур'ерскага цягніка.

Потым з'явілася Яна. Трымаючыся за рукі мы плаўна імчаліся па ільдзе, упэўнены ў тым, што свет паўстаў толькі для нас...

Прашло многа часу, нашы канькі ступіліся, — але калі нашае дзіцё падрасло мы першы раз прыкруцілі яму новыя канькі і выцягнулі нашы — забытыя.

Маладосць як-бы вярнулася да нас. Наш малы не мог утрымацца на каньках. Ён падаў, пераварочваўся, упарта ўставаў з жаданнем ездзіць як мы калісьці. Узіраючыся на малога мы смяяліся з яго нязграбнасці, ад'язджалі недалёка ад яго і клікалі дзіцё да сябе.

У цяперашні час большасць дзяцей не можа пазнаёміцца з канькамі і то па простай прычыне — няма канькоў.

Можна купіць матацыкл, шчотку да паллогі, вадкасць для валос з гарантыяй, што валасы ніколі не вырастуць, гарэлкі мы выpабляем дастаткова, баксёрскія рукавіцы таксама заўсёды можна дастаць і крэм «Нівеа», каб замазваць сінякі. Коратка кажучы, прадметаў шырокага ўжытку хапае, толькі з канькамі кепска.

Кажуць, што ў Варшаве ідуць спрэчкі, якога фасону выраблять канькі. Снягуркі з задзёртымі наскамі цяпер нямодныя. Доўгія як нажы нарвежскія канькі — гэта скандынаўскі фасон. «Нурмес» з тупымі, як параходная карма насамі — гэта нямецкія канькі. А польскі фасон...

Гісторыкі даследуюць, якімі канькамі карысталася дружына Балеслава Хробрага.

Усім жадаючым ездзіць на каньках раджу: бярыце кусок бярозавага палена, разрубайце на палавіну, абстругайце, зрабіце дзве дзіркі, прыкруціце шнурком да чаравікаў. Будзеце магчы тады імчацца з хуткасцю скакавога каня, толькі не забывайце належыць шапку канфедэратку, каб ніхто не сумняваўся ў польскім вырабе канькоў.

Апрача таго прыпамінаю, усе грамадзяне маюць права купіць замест канькоў — кан'як.

Пры дапамозе кан'яку палаць можна таксама як на каньках.

Дзядзька Ляволь

НАВУКА

Заснуў я і апаўночы
Чую, чорт да мяне крочыць.
Лапу мне ён працягае,
Ды прымільна разважае:
«Цяжка жывеш, чалавеча,
Ад работы баляць плечы.
У дзень працуеш, ў начы спіш,
Нязнаеш свабоды ты».
І паказвае мне воду,
Ды пякучую нягоду.
Выпіў я адзін кілішак,
Заварчэла каля кішак.
Выпіў другі адным духам,
У лобе, як хто даў абухам.
Усё шуміць, скрыпіць і грае,
Вясёласць мяне хапае,
Тупаю я ды спяваю.
А чорт шчэ мне налівае.
— За свабоду, чорце, цык!
Выпіваю водку ў міг.
Чорт апарат настаўляе
І так мяне навучае:
— Мукі дасі адзін пуд,
Шукай жа хутчэй пасуд,
Падстаўляй, агонь кладзі
Й на здаровечка жані.
Устаў я рана, схапіў гэбаль
І раблю патрэбны мэбаль.
Жонка скоса паглядала:
— Што ты робіш? — запытала.
Бражнік, халаднік гатовы,
Вельмі моцны, бо дубовы.
Дзірку выкрунуў і так...
Ах, яшчэ патрэбны бак.
Знайшоў у вёсцы, купіў бак.
А чаго яшчэ мне брак?
Трубак, дрожджай і мукі,
Ды шчасліваe рукі.
Муку ў цэбры разчыніў,
Пачак дрожджаў уваліў,
А чортаві за навуку
З радасці пацісну руку!

ГАЙДУК УЛАДЗІМІР.

Амерыканцы аб беларусах

— Якая родная мова жыхароў БССР?

— Расейская і польская.

— А беларуская дзе?

— У кожным выпадку не ў БССР.

— Адкуль-жа гэта ты ўзяў?

— З амерыканскіх «навуковых» крыніц.

Разгарніце вы Амерыканскі Школьны Атлас і там вы пабачыце пад назовам «Белрашэн», сталіца Мінск, а родная мова жыхароў расейская і польская.

(в)

ПРЫКАЗКІ і ПРЫМАЎКІ

Сам ні хваліся, няхай людзі пахваляць.
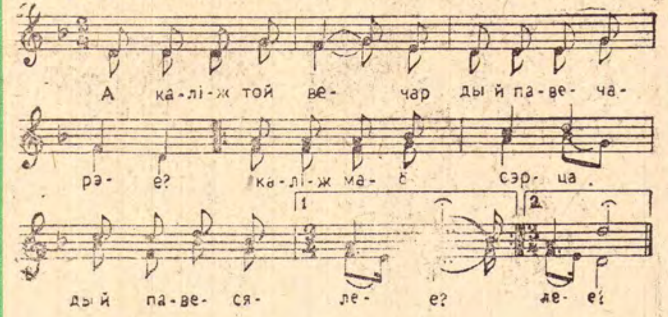
Не хватайся, бо як падарвешся то з дзяцей зведзешся.

Ні кожны хворы што стогне.

За адным цягам дзерава ні зрубаеш.

А калі-ж той вечар...

Запісаў Г. І. Цітовіч.

А калі ж той вечар
Дый павечарэе?
Калі ж маё сэрца
Дый павесялее? } 2

«Прыдзі, прыдзі, мілы
Да мяне дахаты,
Адчыню я дзверы,
Каб не чула маці } 2

Каб не чула маці,
Дый не гаварыла,
Каб нас маладзенькіх
Дый не разлучыла» } 2

А як адчыняла,
Цяжка я ўздыхала,
А як выпускала,
Мілага пытала: } 2

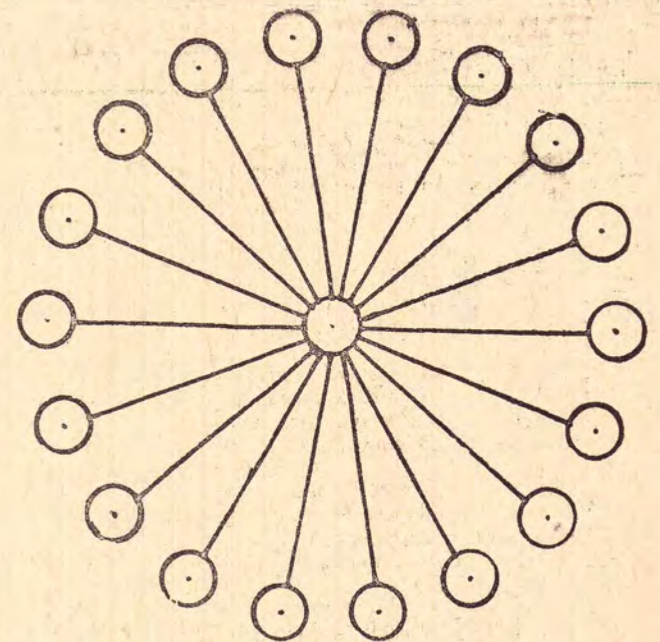
«Скажы, скажы, мілы,
Скажы, мой міленькі,
Ці напраўду любіш,
Ці з мяне смяешся? } 2.

Ці напраўду любіш,
Ці з мяне смяешся,
Да другое ходзіш —
Мне не прызнаешся». } 2.

«Я цябе, дзяўчына,
Любіў, любіць буду,
Сазнаюсь па праўдзе —
Сватаці не буду. } 2.

Рад бы цябе ўзяці, —
Не вяліць мне маці.
Як цябе я вазьму,
То не ўседжу ў хаце». } 2.

ЛІКАВАЯ АДГАДАНКА

У 19 вышэй паданыя кружочкі трэба ўпісаць лічбы ад 1 да 19-ці так, каб сума лічб трох кружочкаў ляжачых уздоўж кожнай з гэтых ліній складала лік 30.

Сярод чытачоў, якія да 10 лютага г. г. прышлюць правільныя развязкі будзе разыграна 10 кніжных узнагарод.

АГАФОН АБРОТКА АСЦЯРАГАЕ

Янка, Толік і Міколка
Дзісь заведуюць круцёлкай
Смехі, жарты і гулянкі,
Кружацца стралою санкі.

Агафон на каньках сёе,
Усю гульню важна следзіць
Раптам... трах: і крыкі звонкі.
Мкнуцца санкі да палонкі.

Выбеглі сяляне з хатаў.
Бягуць ратаваць рэбятаў.
Агафон што сілы мае
Мокрых сяброў выцягае.

І да вас, малыя сябры,
Кажа Агафончык храбры:
— Дзеці — браты і сястронкі,
Сцеражыцеся ПАЛОНКІ!

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

Орган Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы Адрас рэдакцыі гор. Беласток, вул. Маніфесту Ліпцовага 25, тэл. 25-89. Умовы падпіскі на 3 месяцы — 7 зл 80 гр., 6 месяцаў — 15 зл. 60 гр., на год — 31 зл. 20 гр. Падпіску прымаюць усе паштовыя ўстановы, пісьманосцы. Konto NBP I Oddz. Miejski Nr 102-7-161
Выдавецтва РСВ «Праса». Паліграфічнае прадпрыемства ў Беластоку. Т-13